

Ros Dickinson:

MALA KNJIGA O SVETSKIM RELIGIJAMA

Ros Dickinson:

MALA KNJIGA O
**SVETSKIM
RELIGIJAMA**

Sa engleskog preveo:

Dragan Golubović

2020

THE LITTLE BOOK OF WORLD RELIGIONS
Ross Dickinson
Copyright © Summersdale Publishers Ltd, 2020

Izdavač
Miba books, DOO
Dušana Vukasovića 33, Beograd

Za izdavača
Miloš Seferović

Urednik
Žana Jevtić

Prevod
Dragan Golubović

Lektura i korektura
Ivana Stijović

Priprema za štampu
Aleksandar Petrović

Plasman za Srbiju
011/713-80-36
065/2783-448

Tiraž
1.000 primeraka

Štampa
Neven, Beograd
www.mibabooks.rs

Sadržaj

Uvod	6
DREVNE RELIGIJE	8
VELIKA PETORKA	18
OSTALE VELIKE RELIGIJE	84
DRUGI SISTEMI VEROVANJA	130
Zaključak	154

Uvod

Uticaj religije na naš svet je kolosalan. Bili vi Jevrejin ili hrišćanin, musliman ili indus, bilo da ste iskreno pobožni, povremeno željni duhovnosti, radoznali agnostik ili okoreli ateista, religija je utkana u tkivo života svih nas. Svojim bezbrojnim oblicima i formama, prisutna ili odsutna, ona može isto da podeli ljude, kao i da ih okupi. Ona može da sastavi stolove za večeru i ujedini države ili čitava carstva, ili rastavi iste te stolove, ili rasturi iste te države i iste te carevine. Ipak, činjenica da religija *postoji*, upravo sada i svuda oko nas, i činjenica da postoji već toliko dugo vremena i bez sumnje će opstati i u budućnosti, i fundamentalna je za shvatanje ljudskog stanja kao i jezik, muzika i kuvana hrana.

Religija je apsolutno sveobuhvatna. Njena istorija. Njen značaj. Njena čista raznovrsnost. Znajući

to, *Knjižica o svetskim religijama* je, kao što joj i naslov nagoveštava, samo „početnički“ uvod u osnove. Ovo što držite u rukama nije zamoran akademski tekst, već više sažeti obilazak glavnih svetskih religija (i nekoliko manjih). Ovde ćete naći ključne činjenice, verovanja i pripovesti o verama velikog dela svetskog stanovništva, kao i veći broj zanimljivih priča, živopisnih likova i dragocenih informacija, posle kojih ćete želeti da ih otkrijete još. Zajedno ćemo istražiti Veliku petorku (judizam, hrišćanstvo, islam, hinduizam i budizam) pre nego što zaronimo u manje poznate (ali ne manje važne) vere poput zoroastrizma, šintoizma, vudua i rastafarianizma. Ali, pre svega toga, vratimo se koliko je moguće, u najranije poznato vreme religije, kada su drevni sistemi verovanja dominirali kulturama i životima miliona ljudi.

DREVNE RELIGIJE

Reč „religija“ dolazi od latinskog „religare“ (sa značenjem „vezati čvrsto“), tako da možemo tvrditi da pre Rimljana nije postojalo ništa slično religiji, jer ta reč još ne beše izmišljena. Ali to je očigledna glupost – znamo da su Grci imali sopstveni panteon bogova i boginja mnogo pre Rimljana, i da su drevni Egipćani imali svoje bogove mnogo pre Grka. Možda su to, tehnički, bile više mitologije nego religije. Sigurno je da su se na izvestan način razlikovale od religija savremenog sveta (najviše, u nekim slučajevima, po žrtvovanju životinja, pa čak i ljudi). Mada su imale i mnogo sličnosti sa doktrinama koje su se održale do danas: božanstva, obredi, mesta bogoslužjenja, pojam o zagrobnom životu, sveštenici i molitva. Te stare religije možda više ne postoje u dvadeset prvom veku, ali je sigurno da su utabale put mnogim verama koje su došle posle njih.

Mesopotamska

Mesopotamija je jedna od najstarijih poznatih civilizacija na svetu, koja nam je dala jednu od najpoznatijih mitologija sa zapisima o verskim obredima tih krajeva koji sežu čak do 3500. godine pre Hrista. Samu Mesopotamiju – zemlju „između dveju reka“, Tigra i Eufrata – sačinjavao je uglavnom deo koji danas zovemo Irak i ceo njen panteon bogova poticao je od dva prvobitna božanstva koja su izašla iz uskovitlanih voda Stvaranja: muškog Apsua iz sveže vode i ženskog Tiamat iz slane vode. Od njih dvoje nastale su hiljade bogova, od kojih su najvažniji bili Anu (vladar neba), Ki (vladar zemlje), Enlil (vladar vazduha) i Enki (vladar mora). Uprkos svom zapanjujuće starom poreklu, mesopotamska mitologija sadrži nekoliko pripovetki i legendi koje će savremeni čitaoci odmah prepoznati. *Atrahazis*, na primer, je ep o velikom potopu koji su bogovi izazvali da unište celokupan ljudski rod, sem samog Atrahazisa – mudraca koji preživi potop, jer su mu bogovi kazali da napravi brod.

Antičkog Egipta

Oko 3100. godine pre Hrista, nekoliko vekova posle pojave mesopotamske mitologije, Egipat se ujedinio i postao jedna od najmoćnijih civilizacija na svetu, do 332. godine pre Hrista, kada ga je osvojio Aleksandar Veliki. Drevni Egipat je danas poznat po svojim velikim piramidama, po nekada tajanstvenom sistemu hijeroglifa i po imenima mnogih bogova i boginja koji su ostali poznati do današnjeg dana. Tu su gospodar podzemnog sveta Oziris i njegova ljubavnica (i sestra), majka boginja Izida. Tu su bog Sunca, Ra, i bog smrti, sa glavom šakala, Anubis. Boginja mačaka bila je Bastet – sa mačjim licem, vrlo zastupljena u egipatskoj mitologiji, jer se verovalo da su one svete ili čak i same božanstva – a bila je i boginja seksa i plodnosti. Geb je bio bog zemlje, a njegova žena, Nut, boginja neba. To poslednje dvoje je opisano možda najlepše od svih egipatskih bogova – Gebova koža je prekrivena brdima, rekama i šumama, Nutina sazveždima.

Stare Grčke

Stari Grci su bili zanimljivi pripovedači, a njihove priповesti o carstvu bogova su možda naj-lепše. Njihova mitologija je mnogobožачka, a 12 Olimpiјaca (tako nazvanim jer su živeli na planini Olimp) smatrano je glavnim bogovima i boginjama. Kralj olimpiјskih bogova bio je Zevs, koji se oženio Herom, a imao je sklonost da zavodi i ponekad oploduje i druge boginje i smrtnice, a ponekad čak i životinjske ženke. Bog mora je bio Posejdon, boginja ljubavi bila je Afrodita, a bog rata je bio Ares.

Ali stanovnici Olimpa nisu bili jedina božanstva starih Grka. Ustvari, bilo ih je više. Još jedna rasa bogova bili su Titani – među kojima je bio Prometeј, koji je bogovima ukrao vatru da bi je dao ljudima. Za izdaju je kažnjen tako što je bio lancima okovan za stenu, pa mu je svakog dana orao ključao jetru, koja bi mu tokom noći opet izrasla, da bi sutradan opet bila isključana. Bio je tu i Atlas, koji je bio primoran da nosi nebesa na

svojim ramenima – opet po kazni, jer je predvodio bogove Titane u bici protiv Zevsovih bogova.

Ta mnogobrojna božanstva stari Grci su obožavali na mnogo načina. Često su žrtvovali životinje, mada su upražnjavali i drugačija žrtvovanja – porodice često nisu jele, „žrtvujući“ tako deo svoje večere Hestiji, boginji ognjišta. Mnoge čuvene zgrade iz vremena stare Grčke sagrađene su za obožavanje: Partenon za boginju Atinu (boginju pokroviteljku Atine); hram Apolona u Delfima (kao i sedište Orakle iz Delfa – sveštenice od koje su tražili proročanstva, za koja se govorilo da dobija od samog Apolona); hram Zevsa u Olimpiji (mesta na kome se nalazilo jedno od sedam čuda starog sveta, Zevsova statua). Čak i prvobitne Olimpijske igre održavane u Olimpiji, u senci Zevsovog hrama, bile su festival i forma obožavanja Zevsa.

Rimska

Mnogo sličnosti postoji između panteona stare Grčke i Rima. Grčki Zevs je bio rimski Jupiter. Grčka boginja braka bila je Hera, a njena rimska parica bila je Džuno. I jedni i drugi imali su boga vina: Dionisa u Grčkoj i Bahusa u Rimskoj imperiji. To što su toliko slični nije iznenađenje – obe civilizacije su postojale u istim vremenima i bile razdvojene samo uzanim Jadranskim i Jonskim morem, a Rimljani su prihvatili mnoge ideje i priče od Grka.

Iako nema toliko sličnosti između mnogoboštva Rimljana i jednoboštva tri Avramove religije (judaizma, hrišćanstva i islama) koje danas dominiraju svetom, panteon rimskih bogova je ostvario dubok uticaj na savremeni svet. Po mnogim od njegovih božanskih bića nazivana su božanska tela koja sačinjavaju naš sunčev sistem – među njima, već pomenuti Jupiter, kao i Merkur (bog trgovine), Venera (boginja ljubavi), Mars (bog rata) i Neptun (bog mora). Slično tome, hrišćanstvo je uspelo da

se uspostavi i raširi uglavnom zbog toga što je bilo prihvaćeno kao zvanična religija Rimske imperije neka tri veka posle Isusove smrti.

Actečka

Na drugoj strani Atlantskog okeana možemo da nađemo još jednu izuzetnu carevinu sa sopstvenim, jedinstvenim religioznim verovanjima. Iako je nastala mnogo kasnije nego druge religije o kojima smo do sada govorili (ova civilizacija se razvila u četrnaestom i trajala do španskog osvajanja u šesnaestom veku), i Actečko carstvo je upražnjavalo obrede koje danas svrstavamo u drevne – uglavnom žrtvovanje ljudi. Verovali su da taj posebni obred obožavanja mora da se održava svakodnevno, jer bez krvi ljudske žrtve sunce ujutru ne bi izašlo. Mitologija Acteka je sjajna zbog bogova i boginja čiji opisi su živopisni koliko je i njihova imena teško izgovoriti. Među njima su Huitzilopochtli („levoruki kolibri“), bog rata; Quetzalcoatl („pernata zmija“), bog života; Tezcatlipoca („ogledalo koje se puši“), bog noći; i Chicomecoatl („sedam zmija“), boginja zemljoradnje.

